

ЖИТТЄВІ Й ТВОРЧІ ДОЛІ ЛЮКО ДАШВАР І МАРГО Л. СТЕДМАН: ТИПОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті презентовано спробу компаративного дослідження життєвих і творчих біографій української письменниці Люко Дашвар і австралійської романістки М. Л. Стедман, визначено спільне й відмінне в різних аспектах їхніх долі: визрівання та становлення творчих особистостей, автономі, літературні дебюти й набутки, спонуки до творчості, гостросюжетність, екзистенційність як філософська парадигма літературних текстів, національний фактор, популярність і перспективність. Зауважено, що брак інформації про М. Л. Стедман, зумовлений її таємничістю та письменницькою закритістю, ускладнює реалізацію типологічної студії, продукує домисли та версії.

Ключові слова: *постмодернізм, сучасність, екзистенціалізм, тема, проблема, роман.*

Постановка проблеми. Люко Дашвар і Марго Л. Стедман – дві представниці сучасного постмодернізму, які сьогодні вважаються одними з найбільш популярних авторів бестселерів. Життєві й творчі біографії української та австралійської письменниць, їхня літературна спадщина надають широке поле для досліджень і типологічних зіставлень. Прикметно, що заявлені постаті ще не розглядалися в компаративному аспекті, хоча для цього є вагомні підстави. Отже, типологічне дослідження творчих особистостей Люко Дашвар і М. Л. Стедман дозволяє виявити спільне й суміжне в біографіях мисткинь, їхніх світоглядних засадах, літературних текстах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчі постаті Люко Дашвар і М. Л. Стедман досі не були об'єктом типологічного дослідження, ця розвідка є першою спробою компаративної студії такого штибу. Разом із тим, цікавими та інформативними видаються автобіографічні нариси, інтерв'ю в

газетах, інтернет-матеріали. Особливо це стосується Стедман: окремі англомовні інтерв'ю привідкривають завісу на біографію і творчість австралійської мисткині.

Мета статті – здійснення типологічного аналізу життєвих і творчих доль Люко Дашвар і М. Л. Стедман, виявлення аналогій та розбіжностей.

Виклад основного матеріалу. Люко Дашвар (автонім – Грина Іванівна Чернова) – відома українська письменниця, прозаїк, журналіст, сценарист, лауреат літературної премії «Коронація слова» [3], визнана найтиражованішою авторкою України. Народилася 3 жовтня 1957 року у м. Херсон.

Марго Л. Стедман (*Margot L. Stedman*) – австралійська мисткиня, котра так само, як і українська романістка Люко Дашвар, зуміла причарувати читачів не лише своїм літературним хистом, а й загадковістю і таємничістю. Офіційна біографія письменниці майже суцільно латентна, оприявлена в єдиній фразі: «М. Л. Стедман народилася та виросла у Західній Австралії і зараз живе у Лондоні». На відміну від Люко Дашвар, справжнє ім'я австралійської літераторки приховане за ініціалами. Лише декілька років тому Стедман під час одного інтерв'ю зізналася, що літера «М.» означає «Марго (*Margot*)», натомість кодування літери «Л.» досі лишається таємницею, тим-то можемо вважати його творчим псевдонімом письменниці.

На відміну від української романістки, будь-які спроби представників медіа довідатися у М. Л. Стедман хоча б децицю інформації про її вік, шкільне навчання, сім'ю та роботу за фахом адвоката в Лондоні є невдалими, оскільки письменниця починає помітно нервувати і гречно ухиляється від відповідей: «Я справді не хочу відповідати на ці запитання» [9]. Більше того, М. Л. Стедман відверто заявляє, що ніколи не належала до тієї когорти людей, котрі будь-що намагаються повернути до себе увагу.

Стосовно дитячих років обох письменниць відомо, що вони минули у невеликих містах: М. Л. Стедман – в Західній Австралії, де в містечку Перт майбутня авторка зростає та відвідує школу; Люко Дашвар – в південноукраїнському м. Херсон. Обидві письменниці не одразу усвідомили, що лі-

тературне письмо є їх професійним покликанням, справою, якій би вони воліли присвятити все життя. Спершу фахові інтереси обох були вкрай далекими від мистецької царини. Так, Люко Дашвар має дві вищі освіти: в Одеському інституту легкої промисловості отримала освітній ступінь бакалавра за спеціальністю «Інженер-механік прядильного виробництва», а пізніше стала студенткою Академії державного управління при Президентові України й отримала ступінь магістра за спеціальністю «Державне управління». Тимчасом Марго Л. Стедман, емігрувавши родиною з Австралії до Великої Британії, закінчила юридичний факультет й отримала ступінь магістра права.

Відомо, що після отримання першої вищої технічної освіти Люко Дашвар недовго працювала за інженерним фахом, згодом вийшла заміж і народила дітей. Марго Л. Стедман, навпаки, тривалий час займалася в Лондоні адвокатською діяльністю. Але в кожному разі професійний вибір кожної з них не приносив справжнього задоволення. Тим-то у 1986 р. Ірина Чернова звільняється з попереднього місця роботи і йде працювати на посаду обліковця листів у газету, а Стедман 1997-го вирішує кардинально змінити своє життя й починає писати. Прикметно, що австралійська романістка не долучає себе до тих авторів, котрі мовлять про вроджений хист. У своєму інтерв'ю з німецькою журналісткою Сільвією Думітраше Марго Л. Стедман звіряється: «Я завжди любила читати і, звичайно, як адвокату, мені доводилося мати справу з красномовством та гарно оперувати словами, але я ніколи не намагалася писати белетристику. Я чітко пам'ятаю, що одного дня 1997 р. я сиділа за комп'ютером у своєму кабінеті і відчула майже тілесне відчуття, бажання писати» [6]. Що ж до Люко Дашвар, то 1986-го розпочинається її кар'єра як журналіста в рамках регіональних ЗМІ Херсонщини, а вже за півроку кропіткою, виснажливою, проте улюбленою роботою в газеті Ірина Чернова займає посаду заступника головного редактора. З розпадом СРСР та отриманням Україною незалежності 1991 р. редакційний колектив однієї з херсонських молодіжних газет обрав Люко Дашвар на посаду головного редактора,

окрім того, вона призначена головою комітету у справах преси та інформації Херсонської обласної державної адміністрації. Однак вона вимушена звільнитися і згодом стала засновницею двох газет у Херсоні. У грудні 1999-го майбутня письменниця разом із родиною переїздить до Києва. 2001 року Селянська партія України запропонувала Ірині Черновій посаду головного редактора в партійній газеті «Селянська зоря». Журналістську практику в «Селянській зорі» письменниця вважає найемоційнішим періодом, який подарував їй незабутній життєвий досвід, адже саме в означеному виданні майбутня Дашвар започаткувала власну рубрику «Пам'ятаю все життя», в якій дописувачі, надсилаючи до редакції свої листи, розповідали про єдиний незабутній факт, який пам'ятатимуть упродовж усього життя. Йдеться про справжні життєві історії, вигадати й забути які далєбі неможливо: це шквал болю, щастя, відчайдушного кохання, незбагненого натхнення та неосяжних мрій... Додамо, що зовсім недовго Ірина Чернова працювала журналістом і редактором журналів для жінок (зосібна «Історії з життя», деяких глянцевиx видань).

Обидві мисткині, бажаючи здійснити першу (вдалу!) пробу літературного письма, усвідомлювали необхідність навчання такої творчій професії, як письменник. Тим-то 2005-го Ірина Чернова закінчує курси сценарної майстерності голлівудського професора Річарда Креволіна та починає творити сценарії для кіно; окрім того, є слухачем школи практичної журналістики й закінчує курси нейролінгвістичного програмування [5, с.14]. Тимчасом першу пробу літературного письма австралійська авторка реалізує ще 1997 р. в Англії, опісля ставить перед собою завдання – будь-що знайти собі тьютора з писемності. Відтак, згодом М. Л. Стедман вирушає до Греції на свято креативного письма, де готує своє перше коротке оповідання «Політ» (*Flight*), невдовзі опубліковане, поступово продовжує навчання на креативному курсі творчого письма у Лондонському університеті, у висліді – надруковані три новели (2008) в антології «Відчайдушні засоби правового захисту» (*Desperate Remedies*). З 2006 р. Ірина Чернова займається винятково літературною та сценаристською діяльніс-

тю, написанням історій українською та російською, причому російськомовні сценарії для телевізійних серіалів і фільмів авторка готує під своїм справжнім іменем, натомість українськомовні літературні твори пише під псевдонімом Люко Дашвар. Між іншим, останні ані діти, ані чоловік української письменниці не читають, за що вона завше висловлює особливу вдячність [1].

Вже 2009 р. М. Л. Стедман починає працювати над ключовим твором – «Світло між двох океанів», який первинно був звичайною короткою історією, що складалася з 15 000 слів, написаних протягом трьох місяців. Проте щойно видавничий агент ознайомився з рукописом, Стедман дізнається, що має замовлення на цілий роман. Так стартує масштабна творча діяльність австралійської письменниці Марго Л. Стедман, що потребує значної трати часу на архівні дослідження про різні маяки, зокрема маяк мису Ліувіна, який варто було кількаразово відвідати задля «спалаху» живого натхнення щодо художнього Януса Рока. Поки тривала робота над романом, більшість часу австралійська письменниця проводила в Лондонській бібліотеці з її зеленими шкіряними стільцями та вінтажними настільними лампами, гортаючи сторінки книг про далекі прерії Австралії, аби подумки в своїй уяві мандрувати на Батьківщину, згадуючи запах евкаліпту, надзвичайний блиск променів австралійського палючого сонця, що нещадно засліплює очі, а також відлуння мови.

Що ж до Люко Дашвар, то 2007 р. побачив світ її перший роман «Село не люди», який мав чималий успіх як для дебюту: лауреат II премії конкурсу «Коронація слова – 2007», премія «Дебют року» від книжкового порталу «Друг Читача» [2]. Саме із конкурсом «Коронація слова – 2007» пов'язане зародження літературного псевдоніму Ірини Чернової – «Люко Дашвар» [1]. За правилами конкурсу автору необхідно підписати надісланий рукопис анонімно, використовуючи псевдоім'я. Так з'являється псевдонім «Люко Дашвар» як результат синтезу складів і літер імен дорогих серцю авторки людей [3].

Лише за 5 років (2012-го) виходить у світ вищезгаданий роман-бестселер М. Л. Стедман «Світло між двох океанів»

(The Light Between Oceans) – твір, з яким австралійська письменниця дебютує, шедевр, який викликав літературний фурор на Франкфуртському книжковому ярмарку того ж таки 2012 р. як з-поміж читацького загалу, так і в середовищі літературних критиків і видавців (за журналістськими чутками було зафіксовано появу щонайменше дев'яти британських і семи американських видавців) [8]. На відміну від Люко Дашвар, творчий набуток якої характеризується кількісним багатством літературних творів і сценаріїв для кінофільмів та серіалів, М. Л. Стедман має лише один роман – «Світло між двох океанів». Але чи можемо вимірювати вагомість літературного набутку виходячи суто з кількісного критерію? Адже роман австралійської авторки вважається одним з найпопулярніших світових бестселерів, він перекладений понад 40 мовами світу, екранізований 2016-го. Стедман не може пояснити, чому її роман викликав такий ажіотаж і є успішним. «Я написала цю книгу, оскільки хотіла написати книгу», – зауважує авторка. І додає: «Ви робите щось для чогось, а все інше – то лише бонус» [9].

У романах української та австралійської письменниць втілена екзистенційність як філософська парадигма: віра в людський інстинкт добра, прийняття долі, цілюща сила прощення, здатність відчувати щастя. Більше того, як М. Л. Стедман, так і Люко Дашвар художньо розкривають жіночій та чоловічій читацьким аудиторіям відчайдушне прагнення досліджувати одвічні питання людства: орієнтири істинного / неістинного буття, дихотомії «провина / кара», «гріх / покута», сутність щастя.

Спільною в літературних текстах обох письменниць є вимовна любов до Батьківщини. Літературні твори Люко Дашвар писані винятково українською мовою, в них презентовані українські реалії; авторка не емігрує до іншої країни в пошуках кращої долі. Натомість емігрантство таємничої Марго Л. Стедман є доконаним фактом, але й туга за Батьківщиною вимовна й нескасовна. Згадаймо першу строфу знакового вірша Доротеї Макеллар «Моя країна» (*My Country*), в якому емігранти проголошують: «Я знаю, але не можу поділитися нею / Моя любов – інакша» [10]. Велика Британія, куди ви-

рушила М. Л. Стедман навчатися і працювати та де у висліді лишилася, не стала істинною вітчизною для серця письменниці. «Чи я буду там жити решту мого життя? – це питання, яке я часто ставлю собі... Хто знає? Але я чудово розумію, що не підходжу для будівництва довготермінових планів», – заявляє Марго Л. Стедман.

Якщо Люко Дашвар, знайомлячись із життєвими історіями реальних людей, створює глибокі для розуміння, екзистенційні літературні твори, писані простою мовою, які проте лишають незбутній післясмак у читача, змушують замислитися над морально-етичними проблемами сучасного суспільства, вічними питаннями любові, життя / смерті, свободи вибору тощо, то М. Л. Стедман порушує екзистенційні проблеми, вигадуючи історії життя головних героїв, конструюючи сюжетні лінії та конфлікти у своїй творчій уяві, хоча критики й читачі перманентно намагаються добачити паралелі між особистим життям письменниці та долями героїв її роману «Світло між двох океанів». Так, сидячи в тихому кафе в Нідленді (Велика Британія), австралійська письменниця – розумна, впевнена, жвава до розмови із журналістами – намагається дати відповідь чи то самій собі, чи то публіці на одне питання: «Чому Ваше життя – таємниця?». «Мені здається, що чим менше читачам нав'язується моє життя, тим вільнішими вони є. Я не хочу говорити про такі речі [особисте життя – прим. автора], тому що я б воліла, щоб вони познайомилися саме з книгою і лише з нею. ...Жоден з моїх творів не є автобіографічним. Я хочу, щоб читачі про це знали, тому що мої історії їм не допоможуть розкрити історію мого життя» [7], – заявляє М. Л. Стедман.

Нині творчі шляхи обох письменниць інтенсивно розвиваються. Проте Люко Дашвар не любить загадувати наперед: «Далі як? Як Бог дасть, бо попри всі життєві сумніви беззастережно вірю тільки у Бога, беззаперечно ціную тільки свободу вибору. Так, це не гарантує життя, але чи варто метушитися заради того, чому людство так і не спромоглося знайти чіткого визначення?» [5, 12]. Тимчасом австралійська письменниця-адвокат Марго Л. Стедман не поспішає приміряти на себе звання «письменниця» попри те, що завоювала сер-

ця мільйонів читачів своїм філософсько-історичним романом «Світло між двох океанів», в якому оприявлені одвічні питання людства про сутність щастя, любов і відданість, спокуту і жертвовність, свободу вибору та докори сумління. Ці та інші мотиви еднають Стедман із Люко Дашвар і тим самим прописують перспективність і актуальність наступних досліджень.

Висновки. Обидві мисткині протягом тривалого часу визрівали для літературного слова, оскарживши згодом обраний кожною з них фах (технічний Люко Дашвар і юридичний М. Л. Стедман), знайшовши внутрішні потуги присвятити себе істинному покликанню. І не даремно, адже, дебютувавши зі своїми творами (Люко Дашвар – роман «Село не люди» на літературному конкурсі «Коронація слова – 2007»; М. Л. Стедман – роман «Світло між двох океанів» на Франкфуртському книжковому ярмарку 2012-го), викликали фурор як у літературних колах (видавців, критиків), так і з-поміж читацького загалу. Захоплення й потужний інтерес не лише до своїх творів, але й до самої персоналії викликає Марго Л. Стедман, яка й досі не розкриває власного повного імені. Люко Дашвар, навпаки, не приховує походження свого псевдоніму. Гостросюжетність, екзистенційність як філософська парадигма, любов до Батьківщини еднають українську та австралійську письменниць-сучасниць особливим чином.

Список використаної літератури

1. Автобіографічні нариси Люко Дашвар. URL: <http://web.archive.org/web/20180603204236/> (Дата звернення: 14.10.2018р.).

а. Люко Дашвар: біографія і творчий шлях URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki> (Дата звернення: 03.10.2018р.).

2. Люко Дашвар: біографія і цікаві факти URL: <https://dovidka.biz.ua/lyuko-dashvar-biografiya-ta-tsikavi-fakti/> (Дата звернення: 03.10.2018р.).

3. Радзівєвська В. Для успіху потрібні ідея й характер. Люко Дашвар про прототипів героїв своїх романів [Інтерв'ю з Люко Дашвар] URL: <https://gazeta.ua/articles/people-and-things-journal/> (Дата звернення: 10.10.2018р.).

4. Славінська І. Люко Дашвар: Вважаю себе українкою, але не збираюся відмовлятися від російської. Українська правда. 2010. №7 (54). С. 12-16.

5. Dumitrache S. "I'm not one of those people you read about who have been writing novels since the age of two" [Interview with M.L. Stedman]. URL: <https://www.bookaholic.ro/> (Date of access: 13.10.2018).

6. Hancock A. WA tale a literary sensation. The West Australian. URL: <https://thewest.com.au/news/australia/wa-tale-a-literary-sensation-ngya-326613> (Date of access: 13.10.2018).

7. In Conversation With M.L. Stedman. URL: <https://blog.whsro.mith.co.uk/in-conversation-with-m-l-stedman/> (Date of access: 06.10.2018).

8. Interview: M.L. Stedman. URL: <https://www.theage.com.au/entertainment/books/interview-ml-stedman-20120322-1vkyt.html#ixzz22mXZQ4Rc> (Date of access: 15.10.2018).

9. M.L. Stedman: Biography. URL: <http://www.webbiography.com/biographies/m-l-stedman> (Date of access: 16.10.2018).

Summary. Savych A. Life and literary biographies of Liuko Dashvar and M. L. Stedman: typological analysis. *The article presents the attempt of comparative study of the life and literary biographies of the Ukrainian writer Liuko Dashvar and the Australian novelist M. L. Stedman, analogies and differences in various aspects of their destinies such as the maturation and formation of literary personalities, autonyms, literary debuts and achievements, motives to writing, engaging, existentialism as a philosophical paradigm of the literary texts, national factor, popularity and perspectives are determined. It is noted that the lack of information on M. L. Stedman due to her mystery and writer's latency complicates the implementation of the typological study, produces speculations and versions.*

Key words: *postmodernism, modernity, existentialism, theme, problem, novel.*

Одержано редакцією – 12.10.2018 р.

Прийнято до публікації – 22.10.2018 р.